

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНИХ ГІБРИДНИХ ВІЙН

Важливим питанням сьогодення стало всебічне дослідження особливостей розвитку та проведення сучасних гібридних воєн. Робота присвячена актуальній темі сучасної військової науки - гібридним війнам. На основі аналізу різних видів воєн визначається гібридна війна, як війна з комплексним характером, із широким набором різноманітних способів дій, що включають жорстке протиборство дипломатів, інформаційну війну, ідеологічну боротьбу, застосування економічного та політичного тиску на противника, виняткову активність спецслужб і власне військові дії. У теоретичних працях військових фахівців, експертів, аналітиків, науковців в останні роки тема гібридних воєн, гібридних загроз захоплює все більше й більше простір наукової дискусії. Водночас палітра визначень, опису ознак на прикладах військових конфліктів і воєн сучасності настільки строката, що розмивається розуміння самої суті і змісту. Військова думка розвивається, але не повинно бути місця підміні понять і плутанини категорій. Війна, якщо її розглядати з погляду історичного розвитку, ускладнюється, ведеться у все більш широкому спектрі дій — традиційних і незвичайних, прямих і непрямих (нелінійних), бойових і «невійськових», стає все більш комплексною та інтегральною, а також – високотехнологічною, інформаційною, регулярною й іррегулярною. Асиметричні війни, альтернативні війни, нетрадиційні війни, гібридні війни та інші визначення вводяться в науково-теоретичний обіг. Якби не давали визначення, незмінним залишається, то, що це війна. Війна армій, війна народів і війна різних угруповань, що борються за владу, існування, вплив, ресурси, території тощо. Отже, сутність і зміст необхідно визначати як категорії війни, але війни, що відрізняються своїми реальними рисами. Військова доктрина України розглядає війни як конфлікти залежно від інтенсивності й потенціалу конфронтуючих держав чи групи держав.

Ключові слова: Гібридна війна, гібридна операція, політичні та військові цілі, стратегічні цілі, інформаційна війна, дипломатичне протиборство, економічний тиск, національна безпека, війна інтелекту.

Постановка проблеми. На думку провідних вчених в останні роки гібридні війни велися в Іраку, Афганістані, Лівії, Сирії, Грузії, в Україні. У цій роботі об'єктом дослідження є гібридна війна, її сутнісні риси, предметом – гібридні загрози. Наукові результати у формі висновків викладаються на аналізі воєнно-наукової літератури останніх років. Сутність гібридної війни полягає в тому, що це війна комплексна, із широким набором способів дій різних аспектів, що включає жорстке протиборство дипломатів, інформаційну війну, ідеологічну боротьбу, застосування економічного та політичного тиску на противника, виняткову активність спецслужб і власне військові дії.

Зміст гібридної війни становлять неоголошені, таємні військові дії, під час яких воююча сторона атакує державні структури або регулярну армію супротивника з допомогою місцевих бунтівників і сепаратистів, підтримуваних зброєю і фінансами з-за кордону й деякими внутрішніми структурами (олігархами, організованою злочинністю, націоналістичними і псевдорелігійними організаціями). Сучасні гібридні війни показують, що боротьба ведеться не тільки матеріальними ресурсами, а й, перед усім, та переважно інтелектуальними в різноманітних сферах: економічній, політичній, ідеологічній, фінансовій, соціальній і, в майже останню чергу, у військовій. З досвіду ведення бойових дій на сході України відомо, що основою боротьби, її інструментом та ціллю є гібридна війна сутність якої полягає в тому, що це війна комплексна, із широким набором способів дій різних аспектів [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ще в середині минулого, ХХ століття деякі з політиків, істориків та економістів висловлювали думку про те, що війни майбутнього – це будуть передусім «війни економічні». Мається на увазі, що основною метою воєнних протистоянь будь-якого типу й форми повинні стати здобуття, захист або посилення власної економічної могутності. Так, дослідники Рущенко І. П. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога: [монографія] / І. П. Рущенко. – Харків: ФОП Павленко О. Г., 2015. – 268 с., Савин В. Новые способы ведения войны. Как Америка строит империю / В. Савин. – С.-Петербург: Питер, 2016. – 352 с., Тодоров І. Внутрішні витоки та зовнішні чинники російської агресії на Донбасі / І.Тодоров // Російська окупація і деокупація України: історія, сучасні загрози та виклики сьогодення: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 2016 р.) / Упор. П. Гай-Нижник. – К.: «МП Леся», 2016. – С. 250- 256., Тодоров І. Руїнація правових засад міжнародної безпеки і реакція з боку ЄС та НАТО [2]. Нові тенденції сучасних війн відзначені такими військовими мислителями, як А. Свечін, А. Снесарев, Е. Месснер. У класичних працях цих військових теоретиків містяться погляди на гібридний характер війн майбутнього. Свечін А. в роботі «Стратегія» заснував цілу систему підготовки і ведення майбутньої війни, з'єднав в одне ціле стратегію, оперативне мистецтво й тактику. Він розписав характер роботи на численних «фронтах війни» - політичному, дипломатичному, економічному (аж до створення «економічного генштабу»), внутрішньому (які забезпечують безпеку в тилу), в області підриву духу противника й у сфері збройної боротьби. Ідею комплексності майбутньої війни розробив у своїх працях А. Снесарев. У статті «Гримаси стратегії» він зазначає, у цих війнах «стратегія працює не мечем, а іншими засобами, хоча б і чужими: агітацією, знищенням ворожої економіки, обгоном у відтворенні своїх сил тощо». По-справжньому гібридної представляється «всесвітня війна інтелекту». Розкрив і теоретично описав її Е. Месснер. «Війна інтелекту — це війна психологічна, запекла, апокаліптична. Коли воюють явно й таємно, безперервно або за нагодою, воюють універсально, користуючись усіма речами руйнування, воюють регулярним військом, що втратили військову монополію, й іррегулярною силою, що стала потужним чинником війни, воюють партизанами, диверсантами, терористами й пропагандистами, але й іншою незвичайною зброєю: нафтою-зброєю, зброєю-наркотиками тощо. Терор і партизанство — головна зброя в цій війні. Терор — це війна, це військова стратегія. Терор стає безмежним» [3].

Гібридна війна ведеться як силами, що діють всередині країни або регіону і прагнуть послабити або скинути уряд, так і зовнішніми силами. За такої умови дії зовнішніх сил полягають у наданні сприяння повстанцям у вербуванні прихильників і їх підготовці, оперативної та тилової підтримки, впливі на економіку й соціальну сферу, координації дипломатичних зусиль, а також проведенні окремих силових акцій. Для цих цілей залучаються сили спеціальних операцій, розвідка, організована злочинність, здійснюється масштабний інформаційно-психологічний вплив на населення, особовий склад збройних сил і правоохоронних органів, владні структури з використанням усього спектру інформаційно-комунікаційних технологій. У геополітичному контексті гібридна війна являє собою порівняно нове поняття, що застосовується головним чином у сфері операцій спеціальних сил і поєднує досвід жорстких протистоянь із виникаючими погрозами міжнародної безпеки та уроки, що отримані в боротьбі з екстремізмом державних і недержавних суб'єктів. Поява війн такого порядку зумовлено логікою самозбереження, бо війна між державами, що володіють достатньою військовою міццю, може призвести до їхнього взаємного знищення. У початковій стадії такі конфлікти проходять з опорою на протестний потенціал населення які представляють собою поєднання підривних технологій із ненасильницького захоплення влади, яке, по суті, і є війна гібридного типу. Політичні та військові цілі такої війни тісно переплітаються в рамках гнучкої стратегії, припускають широкий спектр дій, довгострокові цілі. Основа стратегії полягає в комплексному застосуванні дипломатичних, інформаційних, військових і економічних засобів для дестабілізації, виснаження й поразки супротивника. Гібридна війна — поняття не нове. Вже протягом десятиліть такі війни ведуться у всьому світу. Гібридна війна передбачає явний й таємний вплив на еліту, інтелігенцію, молодь. У хід йдуть

прямий або опосередкований підкуп, надання гарантій підтримки, а в разі необхідного відступу – політичного притулку [4].

В одному з поширених західних визначень повідомляється, що гібридна війна – це комбінація відкритих і таємних військових дій, провокацій і диверсій у поєднанні з запереченням власної причетності, що значно ускладнює повноцінну відповідь на них. Найширше «гібридна війна» трактується в редакторському передмові довідника Military Balance 2015 як «використання військових і невійськових інструментів в інтегрованої кампанії, спрямованої на досягнення раптовості, захоплення ініціативи й отримання психологічних переваг, які використовують дипломатичні можливості; масштабні і стрімкі інформаційні, електронні та кібероперації; прикриття і приховування військових і розвідувальних дій; у поєднанні з економічним тиском» [5].

Мета статті полягає у дослідженні особливостей сучасних гібридних воїн. Формою яких є ведення військових і невійськових дій метою яких є відторгнення частини території іншої держави, в основу якої покладено погоджене застосування комплексу заходів політико-дипломатичного, інформаційно-пропагандистського, фінансово-економічного, а також військового характеру.

Виклад основного матеріалу. Характеризуючи риси гібридних воїн, зазначимо, що воюють у них, як правило, квазіармія й народна міліція, повстанці, добровольчі формування або терористи, по суті, це ополчення, створене на етнічній, політичній чи конфесійній основі, у складі якого більшість бійців не є професійними військовими. Ці війни ведуться із застосуванням партизанської тактики, яка переважає над загальновійськовим боєм. Усі ці війни приймають цивільний вигляд незалежно від того, як вони почалися, а в момент успіху одних, на хід військових дій впливають інші, невійськові політичні та економічні важелі гібридної війни, щоб з допомогою дипломатії й санкцій повернути цю війну в рамки уповільненої, затяжної, без рішучих бойових дій, тобто ігнорування головного правила військового мистецтва війни до перемоги. Цими важелями успіх сильної сторони зводиться до мінімуму. Відмінною рисою цих воїн є й те, що в ній воюють озброєні формування або квазіармії, непрофесійні, з поганим управлінням і незадовільною організацією. Війська формуються за клановим, етнічною чи конфесійною ознакою, Такі війни відрізняються довгостроковістю. Тривале за часом протистояння веде до утворення нових квазідержав, населення й еліта яких, врешті-решт, звикає відчувати себе незалежними. Можливим виходом із гібридною війни може бути зникнення держави або її поділ на кілька країн.

Важливою рисою гібридних воїн є те, що формальні союзники часом воюють неформально, це видно на прикладі взаємин Туреччини й сирійського курдського ополчення. В умовах гібридною війни, коли армії противників мають відносно малу чисельність, особливу цінність має вміле використання можливостей сил і засобів. Створення адекватного угруповання, широке використання вогневої, ударної та маневреної потужності. Відрізняє ці війни розвинений снайперський рух. Снайперська війна є складовою і її ефективність не можна недооцінювати. Снайпери не замінюють небоездатну армію, але вони у змозі суттєво допомогти слабким військам отримати перевагу на полі бою над рівним під силу супротивником [6]. Дослідження показують, що гібридна війна, розпочавшись один раз, не завершується відразу, її закінчення, на думку фахівців, чисто військовими методами взагалі неможливо, тим більше, коли причина її виникнення залишається невирішена. Найчастіше закінчення або врегулювання виявляється у сфері інтересів якихось зовнішніх «гравців-замовників», здатних надавати найсерйозніший, а іноді і вирішальний вплив на її хід, результат і підсумки. Одним із характерних рис гібридної війни є інформаційно-пропагандистська складова. У сучасних умовах, із загальним поширенням інтернету, інформаційні операції набувають широкий спектр можливостей. Інтернет допомагає їм поширювати сцени насильства, збільшуючи аудиторію тих, на кого вони призначені.

Заходи військового характеру, що не є військовою операцією, здійснюються спеціальними формуваннями — силами спеціальних операцій (ССО), у тому числі збройними воєнізованими структурами, що заздалегідь створені й підготовлені, з допомогою яких здійснюється нейтралізація регулярних військових частин і з'єднань.

Підготовка і проведення таких операцій припускають: прийняття необхідних політичних рішень; підготовка достатньої кількості ССО, створення й оптимальні терміни розгортання необхідних угруповань військ (сил); підтримка операції населенням у тій частині країни, територія якої планується для приєднання або на перших порах анексія частини території; потайне формування опозиційних воєнізованих структур і їх навчання вмінно самостійно проводити військові операції з дестабілізації політичної, економічної, соціальної ситуації на підконтрольній території.

Важливу роль у проведенні військової складової гібридних операцій грають сили спеціальних операцій, які призначені для досягнення політичних, військових і економічних цілей. Вони вступають у справу, коли дипломатичні методи вже не діють, відволікають сили й увагу певних країн від зовнішніх проблем, створюючи їм труднощі внутрішні, розгойдують політичну систему цих держав, дестабілізують ситуацію. Сили спеціальних операцій створюють, навчають і керують повстанськими рухами, усувають небажаних лідерів без будь-яких санкцій на чужій території [7].

Досить ефективні сили – групи психологічних операцій, що призначені для підготовки та поширення пропагандистських матеріалів серед військовослужбовців противника й мирного населення, проведення дезінформації тощо. Ці структури можуть залучатися для проведення психологічної складової гібридної операції. Заслужують на увагу структури цивільної адміністрації, силами яких у країнах – потенційних противників, таємно проводяться операції з ослаблення й підризу зсередини системи державної влади. Це досягається шляхом підкупу і схиляння до співпраці представників місцевих адміністрацій, формування «п'ятої колони», дезінформації населення. Своїми діями в мирний час ці структури повинні розм'якшити державний апарат потенційного противника настільки, щоб у разі початку війни опір його було мінімальним. Під час війни такі підрозділи займаються організацією адміністративного управління на зайнятих територіях, схиляють їх населення до співпраці, вишукують ресурсів тощо. Природно, що всі військовослужбовці цивільної адміністрації глибоко вивчають мову, історію, національні звичаї, традиції, етнічний склад і ставлення до влади, конфліктний і протестний потенціали. Подібні організації найбільш відповідають проведенню гібридних операцій [8].

Вивчення методів досягнення цілей операції в тій частині країни, яка планується для приєднання або на перших порах анексії частини території, дозволяє визначити фази послідовності анексії території. Перша – прихований період формування опозиційних воєнізованих структур і їхнє навчання здатності самостійно проводити військові операції. Друга – силове захоплення влади з допомогою підготовлених опозиційних воєнізованих структур або мирним шляхом, але з опорою на їхні збройні загони. Кращим вважають варіант проведення гібридної операції з опорою на мирні методи. Наприклад, за підтримки політичних партій регіонального значення, які не мають офіційний статус, тобто які не зареєстровані в Міністерстві юстиції. Зазвичай, тільки силовими засобами вирішити завдання гібридної операції в даний час неможливо, тому супротивникові потрібно завчасний вплив політичними методами на населення й керівництво тієї території, на якій планується проведення протиправних дій. Крім того, для підтримки операції всередині країни необхідно мати сили й органи, що здатні в потрібний момент організувати заходи й за можливістю очолити адміністрацію анексованої території. Важливим елементом гібридної операції є нейтралізація військових частин і з'єднань, що являє собою комплексним заходом і буде залежати від конкретних умов ситуації, що склалася [9].

Ще більшої уваги заслуговують можливості проведення гібридних операцій силами приватних військових компаній (ПВК). Під даними структурами розуміються комерційні підприємства, що пропонують спеціалізовані послуги, пов'язані з охороною, захистом (обороною) кого-небудь і чого-небудь, нерідко за участю у військових конфліктах, а також зі збором розвідувальної інформації, стратегічним плануванням, логістикою й консультуванням. Зростанню ролі ПВК сприяє швидке кількісне і якісне збільшення «найманців у білих комірцях». Вірогідність проведення на території деяких країн гібридних операцій, з метою насильницької зміни державної системи, порушення територіальної цілісності держави із

застосуванням яких мирних, або військових способів дій існує. У зв'язку з цим, потенційна небезпека різкого загострення внутрішніх проблем із подальшою ескалацією до рівня внутрішнього збройного конфлікту є реальною загрозою для стабільності й територіальної цілісності на середньострокову перспективу. Прогнози розвитку міжнародної ситуації на тривалий період сходяться у висновках про зростаючої глобальної нестабільності й похідним від них загрозам безпеки [10]. З погляду забезпечення національної безпеки держави істотна роль за таких умов буде належати такими чинниками: зростання ролі недержавних суб'єктів за одночасному зростанні кількості можливих політико-військових комбінацій, що включають державних і недержавних учасників; дифузія мощі в багатополлярному світі на тлі поширення інформаційних і військових технологій; демографічні зміни, потужні потоки міграції з нестабільних регіонів; посилення суперництва з доступу до глобальних ресурсів. Одночасно зберігається загроза міждержавних конфліктів, із застосуванням сучасних видів високоточної зброї, та збереження ролі ядерної зброї як засобу стримування. Наявність таких тенденцій вимагає підготовки країни і збройних сил до участі в широкому діапазоні можливих класичних і іррегулярних конфліктів, включаючи гібридні війни. Посиляться загрози, пов'язані з поширенням інформаційних і військових технологій, що дозволить окремим особам і невеликим групам отримати доступ до різних видів летального зброї, особливо до високоточної й біологічної зброї, до так званої брудної бомби, здатної створити радіоактивне зараження на великих ділянках місцевості, а також до різних небезпечних хімічних речовин і кібер технологій [11]. Розвідка в гібридній війні є життєво важливим видом бойового забезпечення, носить гібридний характер і поєднує в собі весь комплекс наявних сил і засобів, у завдання яких входить розтин системи мобілізації противника, його слабких і вузьких місць у районах, охоплених війною, організації їм розвідки й органів пропаганди, транспортного та тилового забезпечення. Особливість діяльності розвідки в гібридній війні полягає в необхідності добувати відомості про приховані підричних елементах, які діють у мережі, що складається з ізольованих осередків. У цьому контексті, як видається, у регіонах, охоплених гібридною війною, може бути корисним створення своєрідних розвідувально-ударних груп, які можуть складатися з ізольованих розвідувальних і ударно-диверсійних осередків, кожна з яких може вирішувати коло відповідних завдань, розташовувати своїми каналами оперативної, надійної і прихованої системи зв'язку. Комплекс розвідувальних завдань у гібридній війні істотно відрізняється від завдань розвідки у військовому конфлікті звичайного типу і вимагає, зокрема, організації збору, здавалося б, малозначущих відомостей в умовах застосування противником асиметричних підходів [12].

Висновки. Таким чином, у роботі доведено, що комплексний вплив зазначених чинників гібридній війні призводить до появи нового типу загроз — гібридних загроз, джерелами яких можуть бути як держави, так і інші суб'єкти. Особливістю цього виду загроз є їхня чітка спрямованість проти заздалегідь розкритих слабких і уразливих місць конкретної країни або окремого регіону.

На відміну від антитерористичних операцій, значний спектр яких здійснюється в стислі терміни, тимчасові рамки планування, здійснення й координації дій у гібридній війні набагато ширші. Якщо переконливим мірилом успіху в антитерористичній операції може служити знищення або полонення лідерів, то в гібридній війні настільки очевидних показників немає. Особлива увага приділяється формуванню регіональних і глобальних органів управління гібридною війною. Загалом створення надійної та ефективної системи управління новим видом війни можливо завдяки серйозній реструктуризації всієї системи державних і військових органів управління для додання їм необхідних гібридних властивостей, підвищення оперативності та гнучкості управління. Важливе місце відводиться процедурам прийняття рішень на використання військової сили з урахуванням трансформацій меж районів які важко передбачувати, та які охоплені гібридною війною. У підготовці країни та її військової організації до протистояння гібридним загрозам, важлива роль належить політичному прогнозуванню як складової частини соціального прогнозування й одночасно важливої основи для вироблення політичних і військових рішень. Результати прогнозу дозволять показати напрями політичних змін, трансформації сфери військової безпеки і стратегії, взаємозв'язок

ризиків для національної безпеки не тільки у військовій сфері, а й в області соціально-економічної, інформаційної, фінансової тощо.

Напрямки подальших досліджень. Комплекси гібридних загроз існують, ймовірність їхньої розробки очевидна, кожна з них базується на ретельному обліку всіх особливостей району у якому передбачається розв'язання війни. У цих умовах назріла необхідність відобразити в доктринальних документах країни, у тому числі у Військовій доктрині, виклики, ризики, небезпеки й загрози, пов'язані з підготовкою ймовірного противника до ведення проти нашої країни воєн нового типу – гібридних війн. Слід також приділити увагу проблемам інформаційного протистояння як складової частини гібридної війни. Через це, необхідно постійно і глибоко відстежувати розвиток інформаційних технологій, а також удосконалювати, модернізувати системи захисту всієї державної і військової інфраструктури і, створювати механізми виявлення та припинення інформаційно-психологічного впливу на населення країни. Загалом в рамках підготовки до участі у гібридній війні необхідне формування середньострокової військово-політичної стратегії, як основи протидії противнику, створення спеціального органу для координації зусиль на всіх рівнях, починаючи від стратегічного (національного) до оперативного-тактичного (регіонального), вироблення принципів підходів з ефективного й потайливого використання сил спеціальних операцій і нанесення ударів високоточною зброєю. Потрібно ретельно визначити й оперативно підготувати регіони й райони, які можуть бути охоплені гібридною війною, попередньо вивчивши всі їхні характеристики.

Слід мати стратегічний аналіз усіх аспектів ситуації в Іраку, Сирії, Туреччині, прогноз їхнього розвитку та облік отриманих результатів у військовому плануванні. У стадії розвитку перебувають й інші тривожні події, що вимагають обліку у військовій доктрині. Отже, гібридні війни пов'язані з комплексом гібридних загроз, які ретельно структуруються залежно від особливостей країни-мішені. Їх відрізняють: хаотичність; залученість широкого спектру учасників; дію регулярних і іррегулярних формувань, які застосовують нетрадиційні форми і способи ведення збройної боротьби; зростання ролі і значення невійськових засобів — диверсій і провокацій, інформаційних операцій, операцій у кіберпросторі, фінансово-економічних інструментів впливу, операцій когнітивного впливу тощо; цинічність і жорстокість, масові злочини проти людяності [13]. Комплекс гібридних загроз що використовується під час гібридної війни, включає загрози різного типу: традиційні, нестандартні, масштабний тероризм, а також підривні дії, під час яких використовуються технології для протистояння переважаючої військової сили. Особливістю гібридних загроз є їхній строго цілеспрямований, адаптивний до держави-мішені й конкретної політичної ситуації характер. Ця особливість надає гібридним загрозам унікальну синергетику й зумовлює їхній потужний руйнівний потенціал. Гібридні війни як конфлікти нового типу є продуктом соціальних маніпуляцій і розвиваються за жорстким апокаліптичним сценарієм, написаним для них деякими зовнішніми силами. Постконфліктне врегулювання таких конфліктів, якщо на це не буде схвалення «замовників», можливо тільки у форматі тимчасового розв'язання проблем. Поки не буде відповідного сигналу від істинного «замовника», конфлікт буде тліти і кровоточити далі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бартош, А. Гібридна війна у стратегії США та НАТО // Незалежний військовий огляд. – 2014.
2. <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2021/11/30/>
3. Військова доктрина Республіки Казахстан. 11.10.2011 року.
4. https://shron1.chtyvo.org.ua/Popovych_Kateryna/Hibrydna_viina_ia_k
5. <https://pressassociation.org.ua/ua/istorichni-prikladni-gibridno%D1%97-vijni/>
6. Воробйов, І.М., Кисельов, В.А. Тактика боротьби з диверсіями та тероризмом у сучасному загальновійськовому бою: монографія. – ОВА, 2005.
7. Геополітика та війни нового типу: Інформаційно-довідкова збірка за матеріалами преси (частина 2) / Упоряд. О.М. Риспаєв. – Астана, 2015 -387 с.
8. Гібридна війна: проблеми та перспективи постконфліктного регулювання // Матеріали круглого столу у редакції «Незалежного військового огляду». – 2015. -№9.

9. Дроздов, Ю.І., Маркін, А.Г. Нахабний орел – 2007 (Розвідка та війна у системі США) : Видавництво ТОВ «Аристіл-поліграфія», 2007 – С. 183-185.
10. Ісламська держава: Армія терору / Майкл Вайс, Хасан Хасан: пров. з англ. : Альпіна нон-фікшн, 2016. – 346 с.
11. Кисельов, В.А., Воробйов, І.М. Гібридні операції як новий вид військового протистояння // Військова думка. – 2015. – № 5. – С. 41–48.
12. Логунов, А. Зарубіжні недержавні суб'єкти військово-політичних відносин у XXI столітті// Зарубіжний військовий огляд – 2006. - № 3 (708). – С. 2-11.
13. Щаблі ескалації: кольорова революція, гібридна війна. Що далі ... // Незалежний військовий огляд. – № 7. – 27 лютого – 5 березня 2015 р.

REFERENCES:

1. Bartosh, A. Hybrid war in the strategies of the USA and NATO // Independent Military Review. – 2014.
2. <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2021/11/30/>
3. Military doctrine of the Republic of Kazakhstan. 11.10.2011.
4. https://shron1.chtyvo.org.ua/Popovych_Kateryna/Hibrydna_viina_iak
5. <https://pressassociation.org.ua/ua/istorichni-prikladi-gibridno%D1%97-vijni/>
6. Vorobyov, I.M., Kiselyov, V.A. Tactics of combating sabotage and terrorism in modern military combat: a monograph. – OVA, 2005.
7. Geopolitics and wars of a new type: Information and reference collection based on press materials (part 2) / Edited by. OHM. Ryspayev – Astana, 2015 -387 p.
8. Hybrid war: problems and prospects of post-conflict regulation // Materials of the round table in the editorial office of “Independent Military Review”. – 2015. – No. 9.
9. Drozdov, Y.I., Markin, A.G. Brazen eagle – 2007 (Intelligence and war in the US system): “Aristyl-polygraphy” LLC publishing house, 2007 – P. 183-185.
10. Islamic State: Army of Terror / Michael Weiss, Hasan Hasan: prov. From English : Alpina non-fiction, 2016. – 346 p.
11. Kiselyov, V.A., Vorobyov, I.M. Hybrid operations as a new type of military confrontation // Military thought. – 2015. – No. 5. – P. 41–48.
12. Logunov, A. Foreign non-state subjects of military-political relations in the XXI century// Foreign Military Review – 2006. – No. 3 (708). – P. 2-11.
13. Escalation steps: color revolution, hybrid war. What's next ... / Independent military review. – No. 7. – February 27 – March 5, 2015.

**Ph.D., V.V. Mamych, Ph.D., Yu.A. Maksimenko,
D.Sci. prof. Popov S.A., Solodeeva L.V., Sharshatkin D.Yu.**

STUDY OF THE FEATURES OF MODERN HYBRID WARS

Abstract: An important issue today has become a comprehensive study of the specifics of the development and implementation of modern hybrid warriors. The work is devoted to the current topic of modern military science – hybrid wars. Based on the analysis of various types of wars, a hybrid war is defined as a war with a complex character, with a wide range of various methods of action, including a fierce confrontation of diplomats, information warfare, ideological struggle, the application of economic and political pressure on the enemy, exceptional activity of special services and actual military actions. In the theoretical works of military specialists, experts, analysts, and scientists in recent years, the topic of hybrid wars and hybrid threats has been occupying more and more space of scientific discussion. At the same time, the palette of definitions, description of signs on the examples of military conflicts and modern wars is so colorful that the understanding of the very essence and content is blurred. Military thought is developing, but there should be no room for interchange of concepts and confusion of categories. War, if considered from the point of view of historical development, becomes more complicated, is conducted in an increasingly wide range of actions – traditional and unusual, direct and indirect (non-linear), combat and “non-military”, becomes more and more complex and integral, as well as – high-tech, information, regular and irregular.

Asymmetric wars, alternative wars, unconventional wars, hybrid wars and other definitions are introduced into scientific and theoretical circulation. No matter what definitions are given, the fact that it is war remains unchanged. War of armies, war of peoples and war of different factions fighting for power, existence, influence, resources, territory, etc. Therefore, the essence and content must be defined as categories of war, but war that differs in its real features. The military doctrine of Ukraine considers wars as conflicts depending on the intensity and potential of the confronting states or group of states.

Keywords: Hybrid war, hybrid operation, political and military goals, strategic goals, information war, diplomatic confrontation, economic pressure, national security, intelligence war.

